

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE ȘI
CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

UNIVERSITATEA „AUREL VLAICU”, ARAD
FACULTATEA DE ȘTIINȚE UMANISTE ȘI SOCIALE

TEZĂ DE DOCTORAT

**CÂMPUL LEXICO-SEMANTIC
AL VERBELOR ONOMATOPEICE
ÎN LIMBA ROMÂNĂ ACTUALĂ**

- REZUMAT -

Domeniul: FILOLOGIE

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC

PROF. UNIV. DR. LIZICA MIHUȚ

DOCTORAND:

MONICA COPĂCEANU (ROȘU)

ARAD

2016

PLANUL TEZEI

CUPRINS

INTRODUCERE

PARTEA I. VERBUL ȘI ONOMATOPEEA DE LA INTERJECȚIE LA VERBELE ONOMATOPEICE

CAPITOLUL 1.

VERBUL. DEFINIȚII ȘI CLASIFICĂRI

Introducere

- 1.1. Definiții ale verbului în bibliografia fundamentală
- 1.2. Aspecte comune în definițiile verbului
- 1.3. Aspecte distincte și inovative în definițiile verbului
- 1.4. Clasificări ale verbelor în gramaticile românești

Concluzii

CAPITOLUL 2.

INTERJECȚIA. ONOMATOPEEA. CARACTERISTICI ȘI VALENȚE

Introducere

- 2.1. Descrieri și definiții ale interjecției
- 2.2. Categoriile de interjecții și clasificări
- 2.3. Criterii de clasificare a interjecțiilor adoptate în gramaticile limbii române
- 2.4. Definiții și descrieri ale onomatopeelor
- 2.5. Tipuri de onomatopee
- 2.6. Derivarea onomatopeelor. Trecerea la clasa substantivelor și adjectivelor
- 2.7. Formarea verbelor onomatopeice prin derivarea onomatopeelor

Concluzii

PARTEA a II-a. CÂMPUL LEXICO-SEMANTIC AL ZGOMOTELOR

CAPITOLUL 3

CÂMPUL LEXICO-SEMANTIC. CÂTEVA ASPECTE

Introducere

- 3.1. Lexicologie și semantică. Privire diacronică
- 3.2. Evoluții în abordarea vocabularului. Semantica structurală
- 3.3. Perspectiva structuralistă asupra ansamblurilor paradigmatică. Câmpul lexico-semantic și dezbateri terminologice
- 3.4. Modele de analiză a câmpurilor noționale
- 3.5. Evoluții în teoria și practica studiului vocabularului din perspectivă structuralistă.

Contribuții românești

Concluzii

CAPITOLUL 4.

CÂMPUL LEXICO-SEMANTIC AL ZGOMOTELOR. PRELIMINARII TEORETICE ȘI METODOLOGICE

Introducere

- 4.1. Definirea conceptului de câmp lexico-semantic. Bibliografia fundamentală în domeniu
- 4.2. Metode de abordare a segmentelor de vocabular. Analiza semică
- 4.3. Identificarea semelor relevante pentru descrierea structurală a câmpului lexico-semantic al zgomotelor. Arhilexemul și arhisememul câmpului
- 4.4. Delimitarea câmpului lexico-semantic al verbelor onomatopice. Criterii. Analiza definițiilor lexicografice. Lexemele câmpului

Concluzii

PARTEA A III-A. CÂTEVA ASPECTE PRIVIND STRUCTURAREA CÂMPULUI LEXICO-SEMANTIC AL VERBELOR ONOMATOPEICE

CAPITOLUL 5.

CÂMPUL LEXICO-SEMANTIC AL VERBELOR DE ZGOMOT.
DESCRIERE STRUCTURALĂ

Introducere

- 5.1. Stabilirea sub-ansamblurilor câmpului. Clarificări
- 5.2. Emițătorul și aspectele sale. Metaforizarea
- 5.3. Identificarea semelor relevante pentru descrierea structurală a câmpului lexico-

semantic al zgomotelor. Arhilexemul și limitele câmpului. Criterii

5.4. Categoria verbelor /±zgomot/

5.5. Semele reținute pentru descrierea câmpului lexico-semantic al verbelor onomatopeice

5.6. Emițătorul. Opoziția primordială /emițător animat/ vs /emițător inanimat/

5.7. Micro-câmpul, unitatea fundamentală a structurii câmpului studiat

5.8. Emițător /-animat/

5.9. Emițător /+animat/

5.10. Emițător /+animat, +uman/

Concluzii

CAPITOLUL 6.

MICRO-CÂMPURI ALE DISCURSULUI ȘI COMUNICĂRII

Introducere

6.1. Micro-câmpul verbului *a vorbi*. Criterii

6.2. Descrierea structurală a micro-câmpului verbului *a vorbi*

6.3. Sub-micro-câmpul verbului *a spune*. Seme specifice și descriere structurală ..

CONCLUZII

BIBLIOGRAFIE

ANEXE

ANEXA 1 INVENTARUL *LEXEMELOR* CÂMPULUI LEXICO-SEMANTIC AL *VERBELOR ONOMATOPEICE*

ANEXA 2 INVENTAR DE SUBSTANTIVE CE APARTIN CÂMPULUI LEXICO-SEMANTIC AL ZGOMOTELOR FĂRĂ CORESPONDENT VERBAL

În alegerea temei de cercetare și în alcătuirea lucrării am pornit de la convingerea că semantica structurală și-a asumat sarcina de a descrie ansamblul semnelor relevante în limbă și de a le ierarhiza în funcție de gradul de relevanță și de mijloacele la care recurge limba pentru a marca prezența lor.

Credem că cea mai relevantă contribuție la clarificarea chestiunilor legate de abordarea vocabularului din perspectiva semanticii structurale îi aparține Angelei Bidu-Vrânceanu, care, în lucrarea *Câmpuri lexicale din limba română. Probleme teoretice și aplicații practice*, apărută la Editura Universității din București în anul 2008, definește conceptul de câmp, esențial pentru cercetarea noastră asupra câmpului lexico-semantic al verbelor onomatopice în limba română actuală: „Lexicul sau vocabularul românei contemporane se remarcă prin cantitatea mare a unităților care îl alcătuiesc, ceea ce obligă la segmentări ale obiectului de cercetare. Necesitatea segmentării ansamblului lexical conduce la preferința pentru conceptul de câmp ca fragment acceptabil din punct de vedere cantitativ. Segmentarea lexicului și repartizarea lui în câmpuri trebuie făcută după anumite principii, prin respectarea unor proprietăți comune de către unitățile lexicale grupate împreună într-un câmp.” (Bidu-Vrânceanu 2008: 15).

Este evident, așa cum remarca și Ivan Evseev în lucrarea sa *Semantica verbului* apărută în 1974 la Editura Facla din Timișoara, că descrierea tuturor semnelor din limba română actuală „este o sarcină complexă, care va necesita eforturile mai multor generații de lingviști” (Evseev 1974: 16), prin urmare avem și noi convingerea că acest obiectiv poate fi realizat treptat, prin cercetarea succesivă a unor „porțiuni” sau „zone” ale spațiului semantic (Evseev 1974: 17), în fapt segmentele sau câmpurile descrise de A. Bidu-Vrânceanu în opera citată.

Aceasta este ideea care a stat la baza deciziei noastre de a aborda studiul unui câmp lexico-semantic care nu a beneficiat până în prezent de o descriere care să se dorească cuprinzătoare. Este vorba de câmpul lexico-semantic al verbelor onomatopice, care ni se pare o zonă bogată și complexă a lexicului limbii române actuale, cu numeroase posibilități de abordare și descriere și care reunește un număr mare de lexeme.

Ne-am propus deci analiza acestui câmp într-o abordare de ansamblu, ca „sistem de semne” în accepțiunea lui Saussure. Cum orice sistem este caracterizat prin totalitatea elementelor sale și o structură care le ordonează, ne-am concentrat și noi eforturile în aceste două direcții fundamentale, cu credința că dacă dorim să propunem o descriere amănunțită a acestui câmp lexico-semantic trebuie să propunem lexemele ce alcătuiesc câmpul (elementele sistemului) și un mod posibil de structurare a elementelor sistemului care să ordoneze câmpul

studiat, astfel încât micro-câmpurile în care se va segmenta câmpul general să îndeplinească o condiție fundamentală pentru a putea fi acceptat ca viabil: „nici un verb fără micro-câmp, nici un micro-câmp fără verb”.

Pentru identificarea elementelor câmpului lexico-semantic al verbelor onomatopeice, am urmat principiile propuse de Angela Bidu-Vrănceanu în lucrarea elaborată în colaborare cu Ion Coteanu *Limba română contemporană, vol. II: Vocabularul*, apărută la Editura Didactică și Pedagogică din București, în anul 1975, pentru delimitarea de (sub)ansambluri din ansamblul vocabularului limbii române, și anume „existența unor proprietăți comune de sens”, și „specificarea prin enumerare a elementelor care îndeplinesc prima condiție și alcătuiesc un **inventar** (s.n.) (Coteanu / Bidu-Vrănceanu 1975: 220). Așa cum precizează autoarea, inventarul se stabilește pe baza dicționarelor limbii române și de la început este conform cerințelor analizei.

Pentru clarificarea acestei chestiuni primordiale referitoare la delimitarea unui câmp lexical, al unui segment de vocabular, A. Bidu-Vrănceanu folosește termenul *paradigmă lexico-semantică* prin care înțelege „totalitatea termenilor reuniți pentru că: (1) exprimă un conținut lexical continuu, concretizat prin (mai multe) elemente de sens comune (seme) din componența sensului lexical analizat, și (2) exprimă diferențe de sens prin combinații diferite ale semelor, realizând astfel opoziții, alături de identități (sau cvasi) identități” (Coteanu / Bidu-Vrănceanu 1975: 221-222).

Am considerat deci esențial să procedăm la delimitarea câmpului semantic al verbelor onomatopeice din ansamblul vocabularului limbii române, prin propunerea „inventarului” acestui câmp în accepțiunea Angelei Bidu-Vrănceanu. Este vorba de fapt de totalitatea lexemelor care constituie elementele câmpului, pe care le-am identificat prin consultarea dicționarelor „de la A la Z” și reținerea lexemelor care în sememul lor conțin simultan semele /proces/, caracteristic tuturor verbelor, și /prezența unui fenomen sonor/, ce individualizează verbele onomatopeice. Prezentăm acest „inventar” în Anexa 1.

Pornind de la definițiile lexicografice am identificat semele relevante pentru acest câmp lexico-semantic și am propus lista semelor cu care am abordat structurarea câmpului, cea de-a doua etapă a descrierii sistemului de semne constituit de câmpul lexico-semantic al verbelor onomatopeice. Am identificat în cadrul acestor seme o trăsătură (*Emitător*) care permite construirea unui arbore de opoziții, pornind de la opoziția primordială /Emitător animat/ vs /Emitător non-animat/. Propunem deci o structură bazată pe opoziții binare succesive, un „arbore” al semelor ce descriu emițătorul în detaliu, precum și alte trăsături pertinente ce permite opoziții binare relevante pentru fenomenele sonore, și anume armonia,

durata, patologia, intenția, limbajul articular. La baza arborelui de opoziții s-au constituit astfel sub-ansamblurile pe care le-am denumit „micro-câmpuri”, unitățile fundamentale ale câmpului, în opinia noastră. Am operat apoi analiza semică a verbelor ce compun fiecare micro-câmp, cu ajutorul unor tabele ce conțin seme ce caracterizează fenomenele sonore, relevante pentru fiecare micro-câmp: intensitate, durată, înălțime, calitate, intenție, senzație provocată, scop etc.

Având în vedere că verbele onomatopice constituie obiectul cercetării noastre, considerăm că la început se impune o privire aprofundată asupra verbelor (v. PARTEA I. VERBUL ȘI ONOMATOPEEA. DE LA INTERECȚIE LA VERBELE ONOMATOPEICE, mai precis CAPITOLUL 1. VERBUL. DEFINIȚII ȘI CLASIFICĂRI) și onomatopeelor (v. CAPITOLUL 2. INTERECȚIA. ONOMATOPEEA. CARACTERISTICI ȘI VALENȚE), pentru a înțelege cât mai clar ce sunt verbele onomatopice, care este modul lor de formare, mai ales prin derivare din onomatopee, și pentru a stabili locul și caracteristicile onomatopeelor în cadrul mai larg al interjecțiilor.

Ni s-a părut firesc să pornim în Capitolul 1 dedicat verbului de la analiza definițiilor date acestei părți de vorbire din perspectivă lexico-semantică, morfologică, sintactică, pragmatică etc. de către cercetători români de prestigiu și în lucrări colective de gramatică fundamentale pentru limba română actuală. Am cercetat aceste definiții și descrieri generale încercând să determinăm elementele comune care le caracterizează pe toate, precum și contribuțiile individuale specifice ale fiecărui autor. Ne-am concentrat apoi pe clasificările propuse în bibliografia fundamentală, deoarece verbele onomatopice, obiectul studiului pe care îl întreprindem, reprezintă la rândul său o sub-categorie verbală aparte, pe care dorim să o identificăm și cu ajutorul clasificărilor propuse până acum pentru verb.

Am considerat util să detaliem perspectiva de analiză a lui Ivan Evseev, concretizată în lucrarea *Semantica verbului* la care ne-am referit deja. Autorul arată că semul central, ce caracterizează verbul, conform semanticii structurale, este categoria **procesualității** (s.n.). Subscriem la opinia lui I. Evseev că procesele redade de verbe se pot împărți în trei categorii : **acțiuni, deveniri și stări** (s.n.). Autorul susține că „opozițiile dintre acțiune, devenire și stare se realizează prin mijloace variate, antrenând lexicul, sistemul de derivare, morfologia și sintaxa” (Evseev 1974:21). În opinia autorului verbul, „corelat lingvistic al procesualității. trebuie să conțină o informație ce se referă la cele patru determinări ale proceselor ontice: timp, spațiu, calitate și cantitate” (Evseev 1974:21)

Ni se pare extrem de relevantă observația autorului referitoare la faptul că verbele de acțiune redau „acte în care este implicat **un autor, un obiect, un instrument și un**

scop (s.n.)” iar relațiile dintre „**act, subiect, obiect și instrument** (s.n.)” (Evseev 1974:49) sunt de sorginte ontologică în opinia autorului, ceea ce explică „înclinarea” specifică a verbelor pentru polisemie. Am considerat util să enumerăm aceste micro-câmpuri ce compun, din perspectiva analizei noastre, sub-câmpul *verbe de acțiune* propuse de I. Evseev: **verba instrumentalia, verba ornandi, verba efficiendi, verba similandi, verba agendi, verba factitiva și verba onomatopeica**. Această din urmă categorie este esențială pentru cercetarea noastră, cuprinzând, în opinia lui Ivan Evseev, verbele care „redau acțiuni de producere a sunetelor”, iar „structura semantică a verbelor onomatopeice este compusă din două seme principale: 1. „a produce, a scoate”+ 2. „sunetul specific indicat în tema verbului” (Evseev 1974: 54).

În acest moment al cercetării am hotărât cum vom interpreta sintagma „verbe onomatopeice”, și anume în *sensul cuprinzător al definiției de mai sus (toate verbele ce conțin semul /prezența unui fenomen sonor/)* și nu în sens restrâns, și deci nu ne-am limitat la verbele ce pot fi identificate ca provenind din onomatopee, prin derivare. De asemenea ne-am întărit decizia ca în ceea ce privește lexemele ce redau într-un fel sau altul zgomote, sunete, fenomene sonore în general să ne concentrăm asupra verbelor ce redau fenomene sonore și nu asupra onomatopeelor, interjecțiilor, substantivelor, adjectivelor sau adverbilor, considerând că acest ansamblu lexical este cel mai bogat în elemente și direcții de cercetare.

Am considerat că este crucial să identificăm tot ceea ce au de spus gramaticile limbii române în ceea ce privește onomatopeea, pentru a identifica elementele esențiale pentru delimitarea câmpului semantic al verbelor de zgomot, strâns legate de onomatopee (v. CAPITOLUL 2. INTERJECȚIA. ONOMATOPEEA. CARACTERISTICI ȘI VALENȚE).

Dar cum toate gramaticile tratează onomatopeea ca pe o sub-clasă a interjecțiilor, nu puteam realiza ceea ce ne-am propus fără a încerca un studiu aprofundat asupra interjecției, asupra definițiilor propuse pentru această clasă de cuvinte și, mai ales, asupra clasificărilor propuse de diferiți lingviști români, unde identificăm de fiecare dată onomatopeea ca tip specific de interjecție. Am acordat o atenție specială derivării onomatopeelor, în special mecanismelor derivării de formare a verbelor de la onomatopee, pentru a identifica modul în care se formează ansamblul verbelor onomatopeice pe care le-am denumit „propriu-zise”, cele considerate de lingviști ca fiind derivate din onomatopee. De altfel și acest aspect ne-a făcut să decidem includerea tuturor verbelor ce încorporează semul /prezența unui fenomen sonor/ în categoria verbelor onomatopeice (cu alte cuvinte *de zgomot, de sunet, de fenomen sonor*), și anume faptul că există discuții și controverse referitoare la unele verbe ce exprimă zgomote sau sunete în ceea ce privește originea (dacă sunt sau nu derivate din onomatopee).

Am repetat în nenumărate rânduri că cercetarea de față intenționează să propună o descriere *cât mai amănunțită*, din perspectiva semanticii structurale, a segmentului de vocabular reunind elementele caracterizate prin producerea sau prezența unui fenomen sonor. Pentru a aborda practic structurarea acestui câmp lexico-semantic al verbelor onomatopice sau de zgomot este necesară, evident, o incursiune teoretică și metodologică în semantica structurală, pentru a studia și compara metodele și pentru a o adopta pe aceea pe care în final o vom utiliza în analiza structurală a câmpului propus (v. PARTEA A II-A. CÂMPUL LEXICO-SEMANTIC AL ZGOMOTELOR, în particular CAPITOLUL 3. CÂMPUL LEXICO-SEMANTIC. CÂTEVA ASPECTE). De aceea am considerat absolut necesar să evidențiem câteva aspecte legate de evoluția semanticii în general și a semanticii structurale în special. Modelele de analiză propuse de întemeietorii perspectivei structurale asupra ansamblurilor paradigmatică sunt concepte pe care intenționăm să le înțelegem și clarificăm, pentru a opera în cadrul acestei perspective asupra segmentării vocabularului.

Considerăm că discuțiile referitoare la conceptul de ansamblu paradigmatic sau câmp lexical din lingvistica europeană și americană, precum și solidele contribuții românești la evoluția teoriei și practicii semanticii structurale și a câmpurilor noționale, sunt absolut fundamentale pentru a putea încerca structurarea unui astfel de câmp lingvistic. A fost apoi esențială familiarizarea cu metodele analizei câmpului, dintre care ne propunem să aprofundăm analiza semantică și aplicarea sa practică în studiul unor câmpuri sau sub-ansambluri paradigmatică propuse de lingviști pentru limba franceză sau engleză și dezvoltate în detaliu cu multă claritate și precizie de lingviștii români.

Abia atunci am putut încerca să ne aplecăm asupra câmpului lexico-semantic al fenomenelor sonore în general (v. CAPITOLUL 4. CÂMPUL LEXICO-SEMANTIC AL ZGOMOTELOR. PRELIMINARII TEORETICE ȘI METODOLOGICE) pentru a stabili anumite aspecte preliminare cu caracter teoretic și metodologic, cum sunt criteriile de identificare a semnelor relevante pentru descrierea structurală a câmpului fenomenelor sonore, etapă extrem de laborioasă, ce necesită extinderea definițiilor lexicografice cu elemente din teoria și practica semanticii structurale deja menționate. O altă chestiune esențială pentru orice câmp lexico-semantic este, și în cazul nostru, discuția referitoare la arhisememul și arhilexemul câmpului, precum și stabilirea inventarului de lexeme ce alcătuiesc câmpul analizat.

Așa cum am subliniat deja, considerăm că punctul de pornire pentru descrierea structurală a câmpului este sub-capitolul 4.4. intitulat „Delimitarea câmpului lexico-semantic al verbelor onomatopice. Criterii. Analiza definițiilor lexicografice. Lexemele câmpului”.

Am constatat că definițiile lexicografice pot fi considerate doar puncte de plecare în analiza semică, deoarece nu oferă toate elementele necesare unei analize semice complete, sau, conform celor discutate în capitoul anterior, unele seme sune explicite (cazul ideal), dar altele rămân implicite. Comentariul lexicografic rămâne punctul de pornire pentru orice analiză care se dorește științifică și riguroasă, dar are totuși anumite limite: există *definiții circulare* (care explică, de exemplu, verbul prin substantivul corespunzător), *trăsături redundante*, datele din definiție *nu pot fi toate abstractizate și sistematizate* pentru a putea fi reduse la un limbaj semantic. Trebuie să operăm o selecție între aceste informații, reținând numai elementele necesare, care trebuie apoi completate prin informațiile oferite de analiza comparativă.

Am cuprins în Anexa 1 lista completă, în ordine alfabetică, a lexemelor câmpului lexico-semantic al verbelor onomatopice reținute din studiul definițiilor lexicografice. A fost o întreprindere extrem de dificilă și complexă, fiindcă a implicat un apel la capacitatea de analiză și sinteză subiectivă referitoare la semul /prezența unui fenomen sonor/ care trebuie pusă în operă pentru fiecare sens separat al lexemelor analizate. Dacă unul din sensurile reținute de definițiilor lexicografice din dicționare conține semul /prezența unui fenomen sonor/, lexemul respectiv a fost reținut pe lista inventarului de lexeme ce compun câmpul studiat.

Pornind de la contribuțiile aduse de Angela Bidu-Vrănceanu și Ion Coteanu (Coteanu / Bidu-Vrănceanu 1975), am ilustrat în această secțiune modul în care am selectat din dicționare, cu ajutorul definițiilor lexicografice, lexemele care compun câmpul lexico-semantic al verbelor onomatopice. Lexemele identificate în urma studierii definițiilor lexicografice îndeplinesc acea primă condiție subliniată de Angela Bidu-Vrănceanu, și anume „**alcătuiesc un inventar** (s.n.)” (Coteanu / Bidu-Vrănceanu 1975: 220). Aceasta constituie de fapt delimitarea câmpului semantic al verbelor onomatopice din masa vocabularului și deci primul pas pentru structurarea acestuia. Sistemul ce constituie obiectivul cercetării noastre este alcătuit din elemente (lexemele „inventarului”) și structura pe care am propus-o pentru descrierea relațiilor dintre elementele sale constitutive (cuvintele reținute).

„Inventarul” verbelor onomatopice este alcătuit din lexeme care conțin două seme obligatorii: /**proces**/ și /**prezența unui fenomen sonor**/. Problema care se ridică este însă legată de polisemie. Ivan Evseev insistă asupra faptului că verbele au o deosebită „predispoziție” pentru polisemie adăugând că „sensul unui verb polisemantic se modifică în funcție de natura *subiectului, obiectului sau instrumentului* (s.n.), de prezența sau absența lor” (Evseev 1974: 49). Este concluzia pe care o trage autorul în urma discuției pe care am prezentat-o deja pe larg referitoare la relațiile ce se stabilesc între *act, subiect, obiect și*

instrument (s.n)., exemplificat de I. Evseev prin verbul polisemantic *a prinde* (Evseev 1974: 49).

În ceea ce privește verbele polisemantice și implicația existenței lor asupra inventarului câmpului pe care îl propunem, putem constata că există numeroase verbe de acest tip în cadrul lexemelor câmpului delimitat. Am considerat necesar să includem toate verbele care au **cel puțin un sens ce conține semul /prezența unui fenomen sonor/**, fie că acest fapt este redat explicit în definiția lexicografică, fie că nu.

Am numit acest grup de verbe polisemantice, care în anumite contexte activează sensul care conține semul „prezența unui fenomen sonor”, iar în alte contexte activează sensurile care nu conțin acest sem, **Verbe ± Zgomot**. O categorie aparte de astfel de verbe este alcătuită din verbele care conțin semul /comunicare prin limbaj articulat/ sau mai pe scurt /+ cuvinte/, în care există două variante de a face acea comunicare: **în scris sau prin viu grai**: *accentua acuza, admite, afirma, aminti, argumenta, atenționa, avertiza* etc.

O altă categorie de verbe ± Zgomot este alcătuită din perechile *verb factitiv* (tranzitiv) și *verb eventiv* (construit cu particula *se*) (Evseev 1974: 103), în care de obicei verbul factitiv conține semul /prezența unui fenomen sonor/ în timp ce perechea sa, verbul eventiv aferent, nu îl prezintă: *a adevăra / a se adevăra*.

De asemenea am constatat că există verbe care au **nucleul semic /prezența unui fenomen sonor/**, adică au ca *scop*, în accepțiunea lui Evseev, producerea, emiterea unui zgomot sau sunet, verbe pe care lingvistul le numește **verba onomatopeica** (Evseev 1974: 54). Am reținut doar prima parte a definiției oferite, și anume că sunt „verbele care , prin învelișul lor sonor și prin sensul lexical, redau **acțiuni de producere a sunetelor** (s.n.)” (Evseev 1974: 54) și vom extrapola această definiție în sensul că vom reține în cadrul câmpului nu doar aceste verbe care au nucleul semic /prezența unui fenomen sonor/, ci și pe cele care au **un alt nucleu semic**, dar care descriu acțiuni *însoțite întotdeauna de un fenomen sonor* care poate fi recunoscut „cu ochii închiși”, asistând numai prin intermediul auzului la înfăptuirea acțiunii respective.

Am inclus deci în inventarul propus al câmpului verbe ca : *abraza, aleza*, ce fac parte din categoria numită de I. Evseev **verba instrumentalia** (Evseev 1974: 51), verbe ce redau prelucrări mecanice ce sunt mereu însoțite de un zgomot specific, recognoscibil.

Am selectat pentru inventarul câmpului lexico-semantic al verbelor onomatopeice și verbe descrise de autor în categoria **verba movendi** (Evseev 1974: 79), ce descriu mișcări ce au loc într-un anumit mod (brusc, cu intensitate și viteză mare, cu iterație semnificativă) **ce nu se pot imagina fără producerea unui sunet sau zgomot specific**: *a azvârli, a ateriza* etc.

Verbele din aceste categorii au necesitat un efort mai mare și un timp de gândire mai lung, în încercarea (subiectivă, evident) de a decide care dintre verbele ce nu au nucleul semic /prezența unui fenomen sonor/ și nici mențiunea despre zgomote sau sunete în definiția lexicografică sunt caracterizate de un sem contextual /prezența unui fenomen sonor/ ce le definește întotdeauna.

După îndelungi „dezbateri interioare”, decizii inițiale, răzgândiri și reveniri asupra deciziilor anterioare, am considerat că este important **să nu omitem nici un verb pentru care există măcar un singur context în care poate fi identificat în cadrul sememului său semul /prezența unui fenomen sonor/**. Având în vedere că de la acest inventar vom porni structurarea câmpului lexico-semantic al verbelor onomatopeice, este important ca acesta să fie cât mai cuprinzător posibil. Acest lucru este valabil și pentru decizia de a cuprinde, pe lângă lexemele din limba literară, lexeme menționate de dicționare ca fiind regionalisme (*a aui*) sau neologisme (*a abraza*), cu alte cuvinte să nu ne limităm doar la limba română literară.

Am decis să nu oferim doar o listă a verbelor incluse în „inventarul” câmpului, ci **să însoțim fiecare lexem cu definiția lexicografică pe care am considerat-o cea mai pertinentă** pentru scopul nostru în urma consultării dicționarelor, deoarece considerăm că putem aduce astfel o contribuție importantă la studiul acestui câmp lexico-semantic în viitor. O încercare de delimitare a câmpului nu s-a mai realizat, după câte cunoaștem, și credem că acest „inventar” care se dorește câte mai complet poate fi un punct de pornire util pentru orice cercetător ulterior al câmpului.

Am încercat să avansăm o descriere în detaliu a părții vocabularului ce reunește lexeme ce conțin sememe ce indică producerea sau prezența unui fenomen sonor, din perspectiva semanticii structurale. Ultima etapă a cercetării a constituit-o prin urmare încercarea de structurare a câmpului lexico-semantic studiat (v. PARTEA A III-A. CÂTEVA ASPECTE PRIVIND STRUCTURAREA CÂMPULUI LEXICO-SEMANTIC AL VERBELOR ONOMATOPEICE, în mod particular CAPITOLUL 5. CÂMPUL LEXICO-SEMANTIC AL VERBELOR ONOMATOPEICE. DESCRIERE STRUCTURALĂ).

Așa cum am arătat deja, am abordat problematica semelor specifice verbelor onomatopeice, opoziția primordială /Emitător animat/ vs /Emitător inanimat/ care ne-a permis construirea unui arbore de opoziții binare și o posibilă structurare a câmpului lexico-semantic al verbelor ce exprimă fenomene sonore. Considerăm că la baza arborelui de opoziții s-au constituit astfel sub-ansamblurile pe care le-am denumit „micro-câmpuri”, unitățile fundamentale ale câmpului, în opinia noastră. Am propus apoi o metodă de analiză semică a

verbelor ce compun fiecare micro-câmp, pe baza semelor relevante pentru fiecare astfel de sub-ansamblu lexical.

Credem că delimitarea câmpului lexico-semantic al verbelor onomatopeice și structurarea sa cu ajutorul arborelui de opoziții sunt contribuții majore în descrierea acestui subansamblu lexical. Urmează o a doua etapă, propusă tuturor cercetătorilor interesați de subiect, de delimitare a micro-câmpurilor din „inventarul” de lexeme propus (a se vedea Anexa 1) și de stabilire a „inventarului” fiecărui micro-câmp delimitat, etape urmate de completarea tabelelor exemplificative propuse cu aceste verbe identificate și luarea deciziilor referitoare la relația fiecăruia dintre ele cu semele propuse pentru descrierea cât mai relevantă a fiecărui micro-câmp în funcție de elementele sale specifice.

Pentru a exemplifica cum s-ar putea continua această analiză în interiorul micro-câmpurilor, propunem analiza unui astfel de micro-segment lexical (v. CAPITOLUL 6. MICRO-CÂMPURI ALE DISCURSULUI ȘI COMUNICĂRII), și anume micro-câmpul verbului *a vorbi* (adică lexemele ce prezintă ca sem /articularea/ sau mai pe scurt semul /+cuvinte/. Vom vedea că la rândul său acest micro-câmp conține un sub-micro-câmp distinct, cel al verbului *a spune*. Ținând cont de multitudinea de lexeme și de diversitatea semelor relevante pentru acest câmp, am propus analiza acestora prin intermediul unor cercuri și sectoare de cerc pentru a ilustra cât mai clar intersecția și confluența semelor.

Sperăm că am deschis calea spre descrierea amănunțită a câmpului lexico-semantic al verbelor onomatopeice, deoarece am extras din vocabularul general al limbii române lexemele care credem că fac parte din câmpul studiat, cu toate sensurile lor oferite de definițiile lexicografice, am structurat câmpul cu ajutorul arborelui de opoziții pornind de la *Emițător* și opoziția primordială /emițător animat/ vs /emițător inanimat/, arbore care are la bază o sumă de micro-câmpuri pentru care am propus *semele relevante* în fiecare caz pentru *analiza semică sub forma tabelelor de exemplificare* ca posibil mecanism de analiză pentru demersurile de cercetare viitoare.

Dacă se dorește să aprofundarea analizei acestui câmp lexico-semantic, credem că se poate porni de la cadrul deja stabilit și de la contribuțiile din această cercetare, pentru a se aborda analiza fiecărui micro-câmp în parte pe baza modelelor propuse și a inventarului pus la dispoziție în Anexe.

În concluzie, cercetarea noastră menită să propună o structurare **a câmpului lexico-semantic al verbelor onomatopeice**, precum și descrierea structurală ce cuprinde întregul „inventar” delimitat al verbelor onomatopeice, semele specifice acestor verbe și opoziția

primordială de seme /Emițător +animat/ vs /Emițător -animat/ ne-a condus spre construcția **unui arbore de opoziții care poate structura în totalitate câmpul studiat.**

Sprijinindu-ne pe o abordare teoretică și metodologică, am identificat semele relevante pentru descrierea structurală a câmpului lexico-semantic al **zgomotelor** și am prezentat pe larg toate aspectele legate de dificultățile identificării **arhisememului** și **arhilexemului** acestui câmp.

Structurarea câmpului cercetat a presupus aplecarea atentă asupra delimitării câmpului semantic, pentru a determina „inventarul” complet al verbelor onomatopeice, în vederea identificării verbelor pe care le-am descris în detaliu cu ajutorul analizei semice și a elaborării arborelui de opoziții ale câmpului. Acest inventar constituie Anexa 1 și este completat de Anexa 2, ce conține o listă cu definițiile lexicografice ale unor substantive fără corespondent verbal care sunt importante pentru câmpul fenomenelor sonore, lexeme identificate în cursul studierii dicționarelor.

Clarificarea aspectelor pe care ni le-am propus spre studiu în etapele anterioare ale cercetării ne-a condus spre structurarea propriu-zisă a câmpului lexico-semantic al verbelor onomatopeice, propunând o descriere cât mai cuprinzătoare și detaliată a acestuia. Abordând problema semelor specifice verbelor onomatopeice, am identificat „opoziția” primordială care ne-a permis construirea unui „arbore de opoziții”, ce ne-a condus spre o structurare completă, credem noi, a câmpului lexico-semantic al verbelor ce exprimă zgomote.

Așa cum am subliniat deja, baza arborelui de opoziții este constituit din subansamblurile pe care le-am denumit „micro-câmpuri”, unitățile fundamentale ale câmpului. Am aplicat apoi analiza semică verbelor ce compun fiecare micro-câmp, pentru o descriere structurală cât mai cuprinzătoare a lexemelor ce constituie „inventarul” câmpului lexico-semantic al verbelor onomatopeice.

Credem că inventarul elementelor constitutive ale câmpului lexico-semantic al verbelor onomatopeice împreună cu definițiile lexicografice pertinente, precum și criteriul de includere a lexemelor în inventarul câmpului, și anume ca **măcar unul dintre sensurile lexemului** reținut să conțină semul /prezența unui fenomen sonor/, sunt de importanță crucială pentru studierea câmpului analizat.

Aceste **lexeme** își găsesc fiecare locul într-unul din micro-câmpurile descrise de la baza arborelui de opoziții propus pentru structurarea câmpului lexico-semantic al verbelor onomatopeice. Este evident că demersul din această teză poate fi continuat cu analiza fiecărui micro-câmp, prin selecția lexemelor ce compun micro-câmpul respectiv din lista anexată, fără

a mai fi nevoie de studiul întregului vocabular, urmată de introducerea lor în tabelele propuse pentru fiecare micro-câmp, conform exemplelor prezentate.

Semele au fost deja selectate în cadrul tezei și descrierea va consta în analiza tuturor lexemelor din fiecare micro-câmp prin intermediul tabelelor de seme propuse, precum și prin discuții amănunțite referitoare la particularitățile lexemelor și sememelor micro-câmpurilor.

Analiza noastră privind structurarea câmpului lexico-semantic al verbelor onomatopice poate fi deci urmată de analiza micro-câmpurilor, sub nenumărate aspecte și dintr-o bogăție de perspective: registrele de limbă, utilizările figurate sau metaforice, locuțiunile verbale, aspectele legate de origine și etimologie, verbele onomatopice „propriuzise” și derivarea lor din onomatopee, regionalismele și neologismele, abordările contrastive și așa mai departe.

Sperăm că cercetarea noastră constituie o contribuție utilă la descrierea unui segment al vocabularului limbii române actuale, și anume verbele ce redau fenomene sonore, mai ales prin deschiderea unui spectru relativ generos de dezvoltări ulterioare ale aspectelor identificate și prezentate deja, atât în plan teoretic, al contribuțiilor cercetătorilor ce se apleacă asupra semanticii și vocabularului limbii române și asupra discuțiilor de tip contrastiv, cât și în plan practic, în învățarea limbii materne și a limbilor străine, precum și în sporirea clarității și pertinentei definițiilor lexicografice.

BIBLIOGRAFIE

- 1) Agache 2010, Liliana Agache, „Femonene sonore specifice omului în analiza contrastivă”, *Analele Universității „Dunărea de Jos” din Galați. Fascicula XXIV. Lexic comun / lexic specializat, III (1)*, Editura Europlus, Galați, p. 117-120.
- 2) Atkins / Fillmore 1992, S. Atkins, C.J. Fillmore, “Towards a Frame-based Lexicon: the Semantics of RISK and its Neighbors”, în *Frames, Fields and Contrasts: New Essays in Semantic and Lexical Organization*, A. Lehrer & E. F. Kittay (eds.) Lawrence Erlbaum Associates: Hillsdale, New Jersey.
- 3) Avram 1986, M. Avram, *Gramatica pentru toți*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București.
- 4) Bally 1965, C. Bally, *Linguistique générale et linguistique française*. 4-ème édition. Berne: Francke.
- 5) Barbu 2013, Iulia Barbu, “*Verba dicendi* care desemnează intensitatea vocii, în latină și în română”, în *Analele Universității din București, Limba și literatura română. LXII*, Editura Universității din București, București.
- 6) Bărbuță 2002, I. Bărbuță, *Semnificatia lexicala si categoriile gramaticale ale cuvintelor în limba româna*, Chișinău.
- 7) Bidu-Vrănceanu 1976, A. Bidu-Vrănceanu, *Analiza structurală a vocabularului limbii române contemporane*, Ed. Didactică și pedagogică, București.
- 8) Bidu-Vrănceanu 1997, A. Bidu-Vrănceanu, *Anglicismele în limba română actuală în Conferințele Academiei*, Editura Academiei Române, București.
- 9) Bidu-Vrănceanu 2008, Angela Bidu-Vrănceanu, *Câmpuri lexicale în limba română. Probleme teoretice și aplicații practice*, Editura Universității din București, București
- 10) Bidu-Vrănceanu et alii 1997, A. Bidu-Vrănceanu, C. Călărașu, L. Ionescu-Ruxăndoiu, M. Mancaș, G. Pană Dindelegan, *Dicționar general de științe ale limbii*, Editura Științifică, București.
- 11) Bidu-Vrănceanu 2007, A. Bidu-Vrănceanu, *Lexicul specializat în mișcare de la dicționare la texte*, Editura Universității București.
- 12) Bidu-Vrănceanu 1975, A. Bidu-Vrănceanu, *Limba română contemporană*, Ed. Didactică și Pedagogică, București.
- 13) Bidu-Vrănceanu / Forăscu 1984, A. Bidu-Vrănceanu, N. Forăscu, *Modele de structurare semantică*, Ed. Facla, Timișoara, (Premiul Academiei).

- 14) Bidu-Vrănceanu 1981, A. Bidu-Vrănceanu, „Structura denumirilor fenomenelor sonore în limba română contemporană”, în *Semantică și semiotică*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București.
- 15) Bidu-Vrănceanu 1976, A. Bidu-Vrănceanu, *Systématique des noms de couleurs. Recherche de méthode en sémantique structurale*, Editura Academiei, București.
- 16) Bidu-Vrănceanu 2012, Angela Bidu-Vrănceanu (coord.), *Terminologie și terminologii*, Editura Universității din București, București.
- 17) Brinton 2000, Laurel J. Brinton, *The structure of modern English: a linguistic introduction*. Illustrated edition. John Benjamins Publishing Company.
- 18) Bahnaru 2012, Vasile Bahnaru, “Conceptul de câmp semantic în lexicologia modernă (cu referire specială la studiile lui Eugen Coșeriu)”, în vol. *Lucrările Colocviului internațional „Eugeniu Coșeriu - 90 de ani de la naștere*, Editura Academiei Române, București, p. 95-103.
- 19) Constantinescu-Dobridor 1974, G. Constantinescu-Dobridor, *Morfologia limbii române*, Editura Științifică, București.
- 20) Chelaru-Murăruș 2012, Oana Chelaru-Murăruș, “Dinamica numelor de culori în româna actuală (Studiu de caz: roșu și roz)”, în vol. *Limba română: direcții actuale în cercetarea lingvistică. Actele celui de al II-lea Colocviu internațional al Departamentului de Lingvistică (București, 9-10 decembrie 2011). Omagiu doamnelor profesoare Gabriela Pană Dindelegan & Alexandra Cornilescu la aniversare (I)*, București, Editura Universității București, 2012, p. 203-217.
- 21) Ciornei 2011, Anuța-Rodica Ciornei, “Analiza semică a câmpului lexico-semantic al numelor de arbori în Biblie”, în vol. *Receptarea Sfintei Scripturi: între filologie, hermeneutică și traductologie. Lucrările Simpozionului Național: „Explorări în tradiția biblică românească și europeană”*, Iași, 28-29 oct. 2011, p. 109-121.
- 22) Constantinovici 2007, E. Constantinovici, *Semantica si morfosintaxa verbului în limba română*, Chișinău.
- 23) Coșeriu 1975, E. Coșeriu, „Vers une typologie des champs lexicaux”, în *Cahiers de lexicologie*, vol. XXVII.
- 24) Coteanu 1995, I. Coteanu, *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Garamond, București.
- 25) Darmsteter 1889, A. Darmsteter, *La vie des mots étudiés dans leur signification*, Ch. Delagrave, Paris.
- 26) Dimitriu 1999, C. Dimitriu, *Tratat de gramatică a Limbii Române. I. Morfologia*, Editura Institutului European, Iași.

- 27) Duchacek 1960, O. Duchacek, *Le champs conceptuel de la beauté en français moderne*, Statni pedagogicka nakladalotvi, Praha.
- 28) Eco 1982, U. Eco, *Tratat de semiotică generală*, trad. A. Giurescu și C. Radu, Ed. Științifică și Enciclopedică, București.
- 29) Evseev 1974, I. Evseev, *Semantica verbului*, Editura Facla, Timisoara.
- 30) Faber / Mairal, Pamela B. Faber, Usón Ricardo Mairal, *Constructing a Lexicon of English Verbs*, Walter de Gruyter.
- 31) Filmore 1975, G. Filmore, „Quelques problèmes posés à la grammaire casuelle”, în *Langage*, no.30/1975.
- 32) GBLR 2010, *Gramatica de bază a limbii române*, coord. Gabriela Pană Dindelegan, Editura Univers Enciclopedic Gold, București.
- 33) GA 1963, *Gramatica limbii române*, 2 vol., ed. a II-a, Editura Academiei Române, București.
- 34) GALR 2005, *Gramatica limbii române. I. Cuvântul, II. Enunțul*, coord. Valeria Guțu Romalo, Editura Academiei Române, București.
- 35) Greimas 1970, A.J. Greimas, *Du sens, essais sémiotiques*, Éditions du Seuil, Paris.
- 36) Greimas 1966, A.J. Greimas, *Sémantique structurale. Recherche de méthode*, Larousse, Paris.
- 37) Greimas / Courtes, A.J. Greimas, J. Courtes, *Sémiotique, dictionnaire raisonné de la théorie du langage, tome I*, Hachette, Paris..
- 38) Guern 1973, M. Guern, *Sémantique de la métaphore et de la métonymie*, Larousse, Paris.
- 39) Ingold 1996, Tim Ingold, *Key debates in anthropology*, Routledge.
- 40) Iordan 1954, orgu Iordan, *Limba română contemporană*, ed. a II-a, Ministerul Învățământului, București.
- 41) Iordan / Robu, I. Iordan, V. Robu, *Limba română contemporană*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- 42) Iordan et alii 1967, I. Iordan, V. Guțu Romalo, A. Niculescu, *Structura morfologică a limbii române*, Editura Științifică, București.
- 43) Irimia 1999, D. Irimia, *Gramatica limbii române*, Editura Polirom, Iași, 1999.
- 44) Irimia 2008, D. Irimia, *Gramatica limbii române*, ed. a III-a, Editura Polirom, Iași, 2008.
- 45) Jackson / Amvela 2000, Howard Jackson, Etienne Zé Amvela, *Words, Meaning, and Vocabulary*, Continuum.
- 46) Kittay 1989, Eva Feder Kittay, *Metaphor: Its Cognitive Force and Linguistic Structure*, Claredon Press, Oxford University Press.

- 47) Kronenfeld / Rundblad 2003, David Kronenfeld, Gabriella Rundblad, în Regine Eckardt, Klaus von Heusinger, Christoph Schwarze, *Words in Time*, Walter de Gruyter.
- 48) Lakoff 1976, G. Lakoff, „Toward Generative Semantics”, în *Syntax and Semantics*, vol.7, Ed. James d. McCawley, San Francisco, London.
- 49) Lehrer / Kittay 1977, A. Lehrer & E. F. Kittay (eds.) *Frames, Fields and Contrasts: New Essays in Semantic and Lexical Organization*, A. Lawrence Erlbaum Associates: Hillsdale, New Jersey
- 50) Lobiuc 2009, Ioan Lobiuc, *Considerații asupra teoriilor câmpurilor lexico-semantice*, Analele Universității „Al. Ioan Cuza” din Iași, 2009, p. 17-31.
- 51) Lungu (Cărăbuș) 2011, Cristina-Mariana Lungu (Cărăbuș), “Câmpul lexical-semantic al numelor de animale domestice în câteva versiuni biblice românești”, în vol. *Receptarea Sfintei Scripturi: între filologie, hermeneutică și traductologie. Lucrările Simpozionului Național: „Explorări în tradiția biblică românească și europeană”*, Iași, 28-29 oct. 2011, p. 259-278.
- 52) Lyons 1977, John Lyons, *Semantics, vol.1*, Cambridge University Press.
- 53) Lyons 1966, John Lyons, *Introduction to Theoretical Linguistics*, Cambridge, University Press.
- 54) Marcus 1966, S. Marcus, *Lingvistica matematică*, Ed. Didactică și Pedagogică, București.
- 55) Mișuț / Achim 2014, L. Mișuț, D. Achim, *Elemente de lexicologie: teorie și aplicații*, Editura Universității „Aurel Vlaicu” Arad.
- 56) Mișuț 2012, L. Mișuț, *Fonetica și fonologie*, Editura Universității „Aurel Vlaicu” Arad.
- 57) Mișuț 1995, L. Mișuț, *Limba română contemporană. Morfologia. Sinteze*, Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad, Facultatea de Teologie, Seria Cursuri Universitare, Arad.
- 58) Mincu 1983, M. Mincu, *Semiotica literară italiană*, Ed. Univers, București.
- 59) Mounin, G., *Clef pour la sémantique*, Paris, Ed. Seghers, 1972.
- 60) Neamțu 1999, G.G. Neamțu, *Teoria și practica analizei gramaticale*, Editura Excelsior, Cluj-Napoca.
- 61) Pană Dindelegan 1976, G. Pană Dindelegan, *Sintaxa limbii române. Partea I. Sintaxa grupului verbal*, Tipografia Universității din București.
- 62) Pottier 1974, Bernard Pottier, *Linguistique générale*, Klincksieck, Paris.
- 63) Pottier 2000, B. Pottier, *Représentations mentales et catégorisations linguistiques*, Peeters -Louvain, Paris.
- 64) Pottier 1992, B. Pottier, *Sémantique générale*, Presses universitaires de France, Paris.
- 65) Pottier 1987, B. Pottier, *Théorie et analyse en linguistique*, Hachette, Paris.

- 66) Pușcariu 1920-1921, Sextil Pușcariu, *Din perspectiva dicționarului în Dacoromania*, p. 73-108).
- 67) Roșu 2014, 1, Monica Roșu, “Le champ lexico-sémantique des bruits en français”, în *Philologica Banatica* nr.2/2014, Editura Mirton, Timișoara, p. 34-45.
- 68) Roșu 2014, 2, Monica Roșu, “Elements pour une délimitation du champ lexico-sémantique des bruits en français”, în *Philologica Banatica* nr.2/2014, Editura Mirton, Timișoara, p. 92-104.
- 69) Saussure 1960, F. de Saussure, *Cours de linguistique générale*, Payot, Paris.
- 70) Saussure 2002, Ferdinand de Saussure, *Écrits de linguistique générale*, Collection Bibliothèque de Philosophie, Gallimard, Paris.
- 71) Stan 2009, Alexandra Stan, “Ambiguitate lexicală în câmpul semantic al defectelor naturale”, în vol. *Omagiu Gabriela Pană Dindelegan & Alexandra Cornilescu la aniversare* (II), Analele Universității „Al. Ioan Cuza” din Iași, p. 161-165.
- 72) Stoichițoiu Ichim 2013, Adriana Stoichițoiu Ichim, “Observații privind dinamica unui câmp lexical din româna actuală: nume de localuri de alimentație publică (NLAP)”, în *Hommages offerts à Florica Dimitrescu et Alexandru Niculescu, vol. I*, Editura Universității din București, București, p.249-262.
- 73) Tulan 2010, Elena Tulan, “Câmpuri lexematice în concepția lui Eugen Coșeriu”, în vol. *Criza valorilor și valorile crizei în domeniul limbilor și literaturilor moderne. Ediția a X-a*, Editura Alfa, Iași.
- 74) Tuțescu, 2001, M. Tuțescu, *Du mot au texte: exercices de français pour les avancés*, Ed. Cavaloti, București.
- 75) Tuțescu 1974, M. Tuțescu, *Précis de sémantique française*, Ed. Didactică și Pedagogică, București.
- 76) Țenchea 1982, M. Țenchea, „L’analyse sémique”, în *Metodica, limba și literatura franceză. Prelegeri pentru perfecționare, definitivat și gradul II*, Timișoara,.
- 77) Ullmann 1951, S. Ullmann, *The principles of semantics*, Glasgow University Publications, Jackson, Son and Company Glasgow.